

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1946

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

38 — ΤΣΩΡΤΣΙΛ — 38

ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΛΕΟΝΑΣΜΟΣ*

§ 300. Τοῦ πλεονασμοῦ τὸ σχῆμα εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετο πρὸς τὸ σχῆμα ἐλλείψεως (§ 296). Πολλές φορές δηλαδή γιὰ τὴν ἔκφρασι ἑνὸς διανοήματος δὲ χρησιμοποιοῦνται μόνο τ' ἀπαραίτητα ἀντιστοιχὰ λεκτικὰ στοιχεῖα, παρὰ καὶ ἄλλα πρόσθετα, ποῦ δὲν προσθέτουν κανένα νέο νόημα στὴ φράσι, παρὰ ἐκφράζουν κι' αὐτὰ ὅ,τι ἀκριβῶς ἄλλες λέξεις τῆς ἴδιας προτάσεως ἢ περιόδου. Κι' αὐτὸ γενικά γίνεται γιὰ νὰ ἐκφράζεται τὸ διανόημα σαφέστερα καὶ ζωηρότερα, καὶ νὰ παράγεται ἔτσι στὴν ψυχὴ ἐκείνου ποῦ ἀκούει (ἢ διαβάζει) ἀπὸ τὰ λεγόμενα (ἢ γραφόμενα) μιὰ πληρέστερη καὶ πιὸ ἰσχυρὴ ἐντύπωση: *Ὁραῖλω νὰ σοῦ πῶ δι ἔχεις λάθος, λάθος, λάθος* Κονδ. 37 (πρβλ. *Ἐχεις πολὺ μεγάλο λάθος*). *Βρίσκει ξαφνικὰ τὴ λύτρωση, τὴ λύτρωση, τὴ λύτρωση* Σικελ. 20. *Σήκω μικρὴ, μικρὴ, μικρὴ Πορτοκαλλένια*. Ἠλ. 35. *Κύριε νὰ πάει στὴν ἀδελφή, στὴν ἀδελφὴ* Ω. Γ. 6. *Κι' ἐγὼ δὲ σ' ἀγαπῶ, δὲ σ' ἀγαπῶ, δὲ σ' ἀγαπῶ* Κονδ. 59 (πρβλ. *Δὲ σ' ἀγαπῶ διόλου*). *Ποιὸς μ' ἔφερε ἐδῶ πέρα; Ἐμεῖς, ἐμεῖς* Σκίπ. 178. *Πάλε τὸ ξανάπλυνε* Ε. 91,15. *Κάμε το (τὸ κιβούρι) πιὸ μεγάλο νὰ 'ναι πλατὺ, νὰ 'ναι μακρὺ, νὰ 'ναι γιὰ δύο νομάτους* Ε. 217, 38.

§ 301. Ποικίλες εἶναι οἱ μορφές, ἤτοι τὰ ἰδιαίτερα σχήματα λόγου, μὲ τὰ ὁποῖα παρουσιάζεται τὸ γενικὸ σχῆμα τοῦ πλεονασμοῦ στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

1) **Τὸ σχῆμα ἐκ παραλλήλου (ἢ ἐξ ἀντιθέτου).** Κατὰ τὸ σχῆμα αὐτὸ μιὰ ἔννοια ἢ ἓνα νόημα ἐκφράζεται συγχρόνως μὲ δύο ἀντίθετες ἐκφράσεις, τὴ μιὰ ἀποφατικὴ καὶ τὴν ἄλλη καταφατικὴ: *Φέρε λίγο νερό, ὄχι ζεστό, κρύο. Ἐσὺ μὴ μιλάς, σῶπα. Μ' ἀπαλησμόνησε καὶ πιὸ δὲ μὲ θυμάται.* Ε. 82, 20.

Συγγενὲς μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ εἶναι τὸ σχῆμα κατ' ἄρσιν καὶ θέσιν, κατὰ τὸ ὁποῖον ἓνα διανόημα ἀφ' ἑνὸς αἴρεται καὶ ἀφ' ἑτέρου τίθεται, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς λέγεται τί δὲν εἶναι κάτιτι, τί δὲν συμβαίνει, καὶ ἀφ' ἑτέρου τί εἶναι ἢ τί συμβαίνει: *Ἐγὼ δὲν εἶμαι Τοῦρκος οὐδὲ Κόνιαρος, εἶμαι καλογεράκι ἀπ' ἀσκηταριῶ* Ε. 73,26. *Δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Χόρμοβο, δὲν εἶναι ἢ Λαμποβίτσα' ἐδῶ εἶν' τὸ Σοῦλι τὸ κακό, ἐδῶ εἶν' τὸ Κακοσοῦλι* Ε. 5,22. *Ἐμὲ δὲ μὲ βυζάξανε στὸν Ἐλικῶνα οἱ Μοῦσες, ἐμὲ μὲ πικρανάθρευαν οἱ φτώχεις κι' οἱ καημοὶ (Παλαμ.)* Κμπ. 225. *Τοῦτο ὅπου 'γινε, τὸ Σύνταγμα, δὲν εἶναι ἔργο οὔτε τοῦ Μεταξά, οὔτε ἐμένα, οὔτε τῶν ἄλλων, εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ Μακρυγ.* 391.

2) **Ἡ περίφρασις.** Κατὰ τὸ σχῆμα αὐτὸ μιὰ ἔννοια ἐνῶ μπορεῖ νὰ ἐκφραστῆ μὲ μιὰ μόνο λέξι, ἐκφράζεται μὲ δύο (ἢ περισσότερες) παραστατικότερα καὶ χαρακτηριστικότερα: *Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά (ἀντίς: ὁ Κολοκοτρώνης). Παιδιά Μοραϊτόπουλα (ἀντίς ἀπλῶς: Μοραῖτες).* *Ὁ γιὸς τοῦ πολυφάη δοο βρῆ θὰ φῆ (ἀντίς: ὁ πολυφάης),* λ. λ.

3) **Τὸ σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν.** Κατὰ τὸ σχῆμα αὐτὸ μιὰ ἔννοια ἐκφράζεται μὲ δύο λέξεις συνδεόμενες μεταξὺ τους μὲ τὸ σύνδεσμο καὶ, ἐνῶ σύμφωνα μὲ τὸ νόημα ἢ μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἔπρεπε ν' ἀποτελῆ προσδιορισμὸς τῆς ἄλλης (ἐπιθετικὸ ἢ κατὰ γενικὴ ἢ κατὰ παράθεσι ἢ ἐπεξήγησι). Ἔτσι ἐνῶ πρόκειται γιὰ ἓνα πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, παρέχεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἢ ἐντύπωσης ὅτι πρόκειται γιὰ δύο, καὶ ἡ σχετικὴ ἔννοια ὅπως παρουσιάζεται μὲ δύο μορφές, παριστάνεται ζωηρότερα καὶ καθαρότερα: *Ἀστροπελέκι καὶ φωτιά νὰ πῶσι στὶς ἀῖλες σου (=ἀστροπελέκι φλογερὸ)* Ε. 103,13. *Πέρασε ράχης καὶ βουνὰ (=ράχης βουνῶν)* Ε. 90 Γ, 6· βλ. καὶ Φωρ. 2,298. *Γυναῖκες, ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες σας κι' οἱ καπιταναῖοι; (=οἱ ἄντρες σας οἱ καπιταναῖοι)* Ε. 68, 16. *Τοῦ στέλνει ὁ Τσαρλαμπᾶς χαρτί κι' ἓνα κομμάτι γράμμα (=χαρτί, δηλαδή ἓνα γράμμα)* Πάσσο. 42,31.

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν ἀνέκδοτο Β' τόμο τῆς «Νεοελληνικῆς Συντάξεως» (τῆς Κοινῆς δημοτικῆς), σελ. 699 καὶ 700, ποῦ ἀναφέρεται στὴν «Πληρότητα τοῦ Λόγου», στὸ γενικὸ σχῆμα τοῦ «Πλεονασμοῦ», ὅπου ὁπᾶγονται 13 ἰδιαίτερα σχήματα λόγου. Ἀπ' αὐτὰ παίρνουμε τὰ 3 πρῶτα.